

POETIC TRANSYLVANISM IN OCTAVIAN GOGA

Carmen Hurubă (Dudilă), PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: If we talk of a Balkan muntenism why we could not talk about a poetic ardelenism. Of course, the great spirits, great sensitivity meet regardless of the geography of the place or historical epoch. At the same time, the great creators of beauty - therefore writers! - represents the sublime quintessence of a community spirituality.

Octavian Goga - poeta vates- the first great consciousness of the Romanian people is the subject of the article.

Keywords: poetry, village, traditional, lyrism, Transylvania

Privită de la altitudinea corespunzătoare, care îți poate da perspectiva întregului, literatura română face expresia unei personalități distincte în marele concert al spiritualității universale. Orice literatură națională este un sumum de individualități irepetabile, unice, stricto sensu, dar care la analiză se arată a fi idei ale cetății, expresii de congruență a unor destine multiple surprinse în diverse ipostaze istorice. Poetul național, Mihai Eminescu, observa în acest sens: *Nici o literatură puternică, sănătoasă, capabilă să determine spiritul unui popor, nu poate exista decât determinată ea însăși, la rândul ei, de spiritul aceluia popor, întemeiată, adică pe baza largă a geniului național ... Fără îndoială, există talente individuale, dar ele trebuie să intre cu rădăcinile în pământ, în modul de a fi al poporului lor, pentru a produce ceva permanent.*¹ Așadar, ideile particulare se confundă, se pierd într-un etos mai larg, specific unui anume spațiu geografic, unei anume epoci istorice.

Literatura română înseamnă o contopire organică de sensibilități care își au rădăcinile în Ardeal, Moldova, Muntenia sau oriunde aiurea unde cineva simte românește. Raportându-se la provinciile istorice, dincolo de punctele de congruență, un lector avizat va sesiza cu destulă ușurință particularitățile fiecăreia în parte.

Spațiul moldav îndeamnă la reflecție, melancolie, la aduceri aminte. Pentru autorii moldavi prezentul este corupt și atunci singurul refugiu îl oferă trecutul eroic. O particularitate frapantă a scrisului moldovenesc o dă înclinația spre narație. De altfel, marii povestitori ai scrisului românesc vin din Moldova. Să ne aducem aminte de Ion Neculce, Costache Negruzzi, Ion Creangă, Mihail Sadoveanu, etc..

Muntenii sunt balcanici, înclinați spre satiră, ironie, sarcasm, statornici în nestatornicie, novatori și protestatari.

Ardelenii sunt telurici, puternic ancorați în realitățile istorice și sociale, pragmatici, realiști, conservatori.

Dacă vorbim de un muntenism balcanic, de ce nu am putea să vorbim și de un ardelenism poetic. Desigur, marile spirite, marile sensibilități se întâlnesc indiferent de geografia locului, de epoca istorică. În același timp însă, marii creatori de frumos – prin urmare, și scriitorii! – reprezintă chintesența sublimă de spiritualitate a unei colectivități.

Primul mare poet pe care Ardealul l-a dăruit literaturii române, George Coșbuc, într-o cunoscută poezie, *Poetul declara fără echivoc: Sunt suflet din sufletul meu / Și-i cânt bucuria și amarul / Și-otrava deodată cu tine o beau / Când soarta-ți întinde paharul.*, adică sunt al

---

¹ Constantin Cepraga – *Personalitatea literaturii române*, editura Junimea, Iași, 1973, pag. 11.

tău patrie, pentru totdeauna cum avea să spună peste timp Nichita Stănescu. Interesantă rămâne la Coșbuc componenta socială, indiferent de tematica abordată.

Ceea ce frapează la poezii ardeleni cu unele excepții, este dimensiunea socială, implicarea în freamătul cetății, atitudinea angajată, coordonate reperabile la mai toți versificatorii transilvăneni, începând cu Andrei Mureșan, continuând cu Șt. O. Iosif, Octavian Goga și mergând spre contemporaneitatea noastră ilustrată de un mare liric, Ioan Alexandru, plecat prematur dintre noi.

Explicația nu este greu de găsit și germeii unei astfel de atitudini se pierd în negura veacurilor. După răscoala de la Bobâlna, 1437, și după celebrul edict *Unio Trio Nationum*, românii ardeleni aveau statut de populație tolerată, umilită și urgisită la ea acasă. Mai apoi peste împilarea maghiară avea să se adauge și greaua coroană habsburgică iar ura mocnită din sufletele românilor avea să explodeze în mișcări sociale de proporții cum a fost răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan sau revoluția de la 1848 care i-a asigurat *crăișorului munților*, Avram Iancu, un loc în istoria națională.

Octavian Goga – poeta vates

Născut la Rășinari la 1 aprilie 1881, Octavian Goga rămâne prima mare conștiință a neamului românesc. Poetul afirmă că: *M-am născut într-o vreme când principiul național domina toate fluctuațiile sufletului românesc.*² Trăitor într-o astfel de epocă, Octavian Goga consideră că *scriitorul trebuie să fie un luptător, un deschizător de drumuri, un mare pedagog al neamului din care face parte, un om care filtrează durerile poporului prin sufletul lui și transformă într-o trâmbiță de alarmă.*³

Atitudinea mesianică, sentimentul de zădărnici, universul rural dominant îl determină pe George Călinescu să-l includă pe Octavian Goga în categoria sămănătoriștilor alături de Șt. O. Iosif, Mihail Sadoveanu, Emil Gârleanu, Constantin Sandu-Aldea. Evident, există puncte de convergență cu ideologia mișcării sămănătoriste. În *Fragmente autobiografice*, însuși Goga recunoaște: *sămănătorismul însemnează o atitudine de simpatie față de țaran, de cei obișduiți, o mișcare de răscolire a frământărilor de jos. Am mers paralel cu această manifestare, însă pot să spun că n-am fost niciodată un sămănătorist, n-am fost înglobat în această mișcare literară.*⁴

Tot în acest capitol autobiografic, poetul afirmă: *M-a atras poporanismul pentru că se ocupă de țaran, de țaranul în care trebuie să vedem un rezervor de rasă și pentru că se lansa concomitent și un sentiment moral.* Sămănătorist sau poporanist, Goga se aventurează pe tărâmul literaturii cu dorința declarată de a configura o monografie sufletească a satului cu toate frământările sale. *Era în intenția mea să fac un fel de Georgica, în care să se însăileze un fel de poezie largă, a tuturor îndeletnicirilor românești de la țară.*⁵

Satul înseamnă pentru poet expresia purității de rasă, unitatea organică a sufletului acestui popor.

Într-un astfel de context social istoric implicarea poetului și a artistului în general în problematica cetății este inevitabilă. Există, indubitabil, o congruență organică între geografia locului privită în toată complexitatea sa și vibrația interioară a unui artist. Octavian Goga în *Fragmente autobiografice* nota: *Cred într-un determinism geografic, care îndrumază toată*

² Ion Dodu Bălan - *Octavian Goga* – editura Eminescu, București, 1974, pag. 40.

³ Op. cit. – pag. 46.

⁴ Ibidem – pag. 49.

⁵ Ibidem – pag. 71.

*mentalitatea noastră și firește, întreaga structură sufletească și intelectuală.*⁶ Fără îndoială te puteai numi și Octavian Goga, dar dacă te-ai fi născut într-un Canaan utopic, ferit de asperități sociale, unde totul este din abundență și obținut fără efort, atunci creierul lăncezește și procesul artistic ar fi totalmente condamnat la mediocritate și uitare. Vocea lui Octavian Goga este sonoră chiar și atunci când pare șoptită. Ea vine dintr-un străfund de suferință, de *jele*, și pentru poet a vorbi în numele unui popor obidit este un lucru nu doar moral dar și obligatoriu. Poezia *Noi* din volumul de debut este profund vibrantă prin tristețea ei: *La noi sunt codrii verzi de brad / Și câmpuri de mătasă; / La noi atâția fluturi sunt / Și-atâta jele în casă. / Privighetori din alte țări / Vin doina să ne-asculte; / La noi sunt cântece și flori / Și lacrimi multe, multe.* Legătura cu locul de baștină rămâne și ea o componentă definitorie a conceptului de ardelenism poetic.

În cazul lui Octavian Goga, și nu doar al lui, vorbim despre un univers rustic, singurul în măsură să păstreze în cel mai înalt grad ideea de specific național. Cu ceva timp înaintea sa, George Coșbuc își mărturisea intenția de a realiza o monografie a satului ardelenesc surprins în toată specificitatea sa și din care să nu lipsească momentele sale fundamentale, nașterea, nunta, înmormântarea. În mare măsură, poetul din Hordou, și-a materializat acest proiect. La rândul său Octavian Goga își amintește *am pornit în literatură de la ideea monografică a unui sat; am crezut că satul reprezintă prin sine unitatea organică a sufletului acestui popor; satul reprezintă prin sine expresia purității de rasă; să dau deci monografia sufletească a satului, cu toate frământările lui, cu tot ce zvârcolește în el, și atunci dau un petec de generalitate*⁷. Altfel spus cunoscând particularitățile unui singur sat putem intui *grosso modo*, imaginea integrală a universului rural. Desigur, în timpul vieții poetului satul putea fi privit ca o matrice care conservă specificitatea și spiritualitatea unui popor. Din păcate satul zilelor noastre este depopulat, supus imixtiunilor de tot felul care îi erodează naturalețea și unicitatea.

Aplecarea poetului spre rusticitate se datorează în mare măsură obârșiei sale. Fiul lui Iosif Goga și al Aureliei, născută Bratu, a văzut lumina zilei în Rășinari, sat din marginea Sibiului în anul 1881. Un memorabil tablou al Rășinarilor îl propune George Călinescu în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Imaginea satului este monografică și geografia detaliată a terenului este completată de trăitorii de acolo. Este o lume tăcută supusă unor îndeletniciri care le asigură o existență minimală.

Din mulțimea mută, cu umeri *gârbovi de povară* se detașează chipurile unor prezențe notabile în lumea satului. În categoria notabililor rurale intră Apostolul, Dascălul, Dascălița, care în ciuda unui statut social mai sigur sub aspect material le întrețin în suflet flacăra speranței și ideea răzbunării.

Cvasi-sacralizarea universului rural și pe alocuri un acut sentiment al dezrădăcinării, i-au făcut pe unii critici să-l încorporeze pe poetul *pătimirii noastre* în mișcarea sămănătoristă. Goga mărturisește în *Fragmente autobiografice* că pe el l-a atras mai mult poporanismul pentru se ocupa de țaran, de țaranul în care trebuie să vedem un rezervor de rasă și pentru că se lansa concomitent și un sentiment moral: *Țăranul e clasa care suferă*⁸. În ceea ce privește sămănătorismul – *însunează o atitudine de simpatie față de țaran, de cei obijduiți*⁹. Imediat poetul precizează: *Am mers paralel cu această manifestare, însă pot să spun că n-am fost niciodată ceea ce se cheamă un sămănătorist, n-am fost înglobat în această mișcare literară.*

⁶ Octavian Goga interpretat de ... - editura Eminescu, București, 1974, pag. 36.

⁷ op. cit. – pag. 50.

⁸ ibidem – pag. 49.

⁹ ibidem – pag. 49.

Conținutul operei confirmă spusele poetului. Simpatia nedisimulată față de sat, față de ingenuitatea rustică, nu-i deformează lui Goga percepția realistă. Nu găsim în lirica lui Goga evadări paseiste. Aceasta pentru că trecutul pentru Goga nu este nici eroic, nici mistic. Din vechime ne vin doar suferințele, lacrimile, dorurile și prin urmare privirea poetului zăbovește în prezent și aruncă raze de speranțe în viitor. Acolo în viitor se va ivi șansa izbăvirii, a mântuirii. De aici, caracterul mesianic, vizionar care străbate ca un fir roșu întreaga lirică a lui Octavian Goga.

Sămănătoriștii autentici falsifică adesea realitățile rurale, existența rustică e un Eden perpetuu și acolo toate clasele și categoriile sociale coexistă armonios. Țăranul lui Goga, continuă de generații o existență trudită, înecată în lacrimi și privațiuni, dar care vede la orizont zorii mântuirii.

Ardelenismul poetic nu poate fi conceput în afara interferențelor culturale, sociale și istorice între românii majoritari și comunitățile etnice de acolo în speță, comunitatea maghiară și germană.

Evident în virtutea contextului social-politic de atunci, conexiunile culturale, literare pe filieră maghiară erau volens-nolens foarte apropiate.

Într-o scrisoare redactată la Ciucea în data de 23 martie 1923, Octavian Goga face câteva confesiuni: *Din literatura ungurească, pe care o cunosc în întregime, trei oameni m-au oprit în loc: Petofi cu strigătul lui de libertate, Modech învălit în tenebre și Micszeth, evocatorul meșter al vieții de la țară*¹⁰.

Din toți trei, Goga a făcut traduceri, iar *Tragedia omului* de Modech rămâne o tălmăcire de prim rang. Desigur, afinitățile literare pot genera simpatii și adevărate punți spirituale. Acest fapt nu-l împiedică pe poet să ia atitudine împotriva opresiunii maghiare. În aceeași scrisoare poetul notează: *am fost toată vremea un revoltat pentru nedreptățile care loveau poporul și deși am învățat perfect limba maghiară n-a fost un moment în care să nu reacționez cu frenezie împotriva lor.*

Rezumând, Octavian Goga ilustrează la modul sublim statura unui ardent militant care își dedică întreaga sensibilitate și întregul talent artistic colectivității din care s-a ridicat.

Autentic *poeta vates*, Octavian Goga rămâne o înaltă conștiință a ruralismului ardelenesc surprins într-un moment de răscruce.

BIBLIOGRAPHY:

- Constantin Cepraga – *Personalitatea literaturii române*, editura Junimea, Iași, 1973;
 Ion Dodu Bălan - *Octavian Goga* – editura Eminescu, București, 1974;
 Octavian Goga - *Pagini noi*, editura Tineretului, 1967;
Octavian Goga interpretat de ... - editura Eminescu, București, 1974.

¹⁰ Octavian Goga - *Pagini noi*, editura Tineretului, 1967, pag. 7-14.